

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології**

СВЯТО В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ПРОСТОРУ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка IV курсу 13-411 групи
Напряму підготовки 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової) програми
Культурологія
Малюк Тетяна Василівна

Керівник: кандидат мистецтвознавства, доцент
Думасенко С.А.

Рецензент: директор Херсонського обласного
будинку народної творчості
Капелюшник В.В

Івано-Франківськ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	5
1.1. Історія феномену свята	5
1.2. Витоки свят періоду античності та Римської імперії	9
РОЗДІЛ 2. СВЯТО У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ	14
2.1. Традиційні українські свята.....	14
2.2. Комерціалізація свят	22
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28

ВСТУП

Розвиваючись, люди почали замислюватися над тим, хто створив землю та людей як живих та розумних істот. На ранніх етапах створення світу, люди зацікавилися його походженням та походження себе. Вони створювали міфи та поклонялись явищам природи як богам. Потім люди вшановували честь цих богів священними діями, які ми зараз з вами називаємо святами. Придумували різноманітні обряди та традиції. Свято було як кінець старого циклу та перехід до нового. Раніше свята існували, щоб люди мали змогу спілкуватися з богами. Для цього вони приносили на жертвник різні дари та навіть жертвопринесення.

Однак, не можна сказати, що для людей це був просто ритуал. Люди прагнули духовного піднесення та екстазу, відволіктися від усього і поринути у глибинний світ ірреального. У сучасному просторі національні свята стали невід'ємною частиною суспільства, культури та історії.

Досліджували свято такі знавці як І. Хейзінга, Х.Кокс, О. Воропай, Р. Барт, М. Мосс, Р. Генон.

Тому вищевказане обумовило вибір теми кваліфікаційної роботи «Свято в контексті культурно-історичного простору».

Мета кваліфікаційної роботи полягає в історичному та соціокультурному аналізі свята.

Сформульована мета роботи завбачує постановку та розв'язання таких завдань:

- проаналізувати історичні та культурологічні засади досліджень;
- розглянути свято як традиційний та соціокультурний феномен;
- дослідити свято з точки зору комерціалізації;

Об'єктом дослідження є свято в цілому.

Предметом дослідження—свято в історичному, культурному та мистецькому середовищі.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, чотирьох підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історія феномену свята

Свято як феномен сягає корінням у глибоку давнину. В мові ми можемо розрізнити різні варіації та значення слова «свято». Наприклад, стародавні євреї спочатку називали свято «хач», тобто «хачати — танцювати». У євреїв був ритуал танцювати навколо храму. Зараз свято називають «йом-тов». Мертва мова, тобто латинь має два терміни : *feriae* — святкові дні , а також *festum* — свято або «святе місце». У французькій мові є три еквіваленти слова «свято»: урочистості, пов'язані з релігійними святами та ритуалами; публічні розваги, які не пов'язані з релігійним богослужінням, а також веселощі, щастя і радість. Святкування існує як хаос, зміцнюючи підпорядкування і порядок. Свята існували як форуми для обміну ідеями , досвідом та інформацією між громадами.

Свята виконують такі функції: регулятивну, інтегративну, транслуючу ,соціалізуючу, комунікативну, освітньо-виховну, культурну, охоронну, культурологічну ,ігрову ,організаційно-дозвіллеву ,адаптивно-компенсаторну функції

Регулятивна функція — несе в собі суть традицій, ритуалів, пов'язаних з народженням і смертю. Іншими словами, ці події несуть у собі символіку смерті та народження, певні ритуальні прощання, свята регулюють повсякденне побутове життя.

Інтегративна функція — має об'єднувальну функцію народу. Наприклад, під час карнавалу люди масово виходять на вулицю, щоб організувати святкування, таким чином об'єднуючись.

Трансляюча функція — допомагає святкуванню стати частиною суспільної пам'яті закріплюючи їх у календарному циклі та суспільній свідомості. Соціально повторюваний характер святкувань, залучає нові покоління та розширює межі спільнот.

Соцілізуюча , комунікативна освітньо-виховна та культурна функції - формують систему цінностей особистості та залучають нові покоління до культурного процесу. Національні свята зберігають і передають досвід та знання, історію культури рідної країни своїм нащадкам. Національні свята - це популяризація вітчизняної культури та усвідомлення відмінностей від інших

Комунікативна функція — надає можливість передавати та відтворювати інформацію. Вивчення різних моделей поведінки через участь у фестивалях та церемоніях як учасників або глядачів.

Функція гри дуже важлива. Аспекти дослідження показують, що перерви в календарному циклі впорядковують ігрову діяльність. Цей порядок ґрунтується на визначенні поділу річного циклу. Ритм і свято як часові вузли створюють основу календаря. Свята допомагають створювати і підтримувати ритмічність і циклічність соціального життя.

Однією із важливих функцій є організаційно-дозвіллева діяльність, оскільки характерність свят є урочистою та веселою, пов'язана вона з релаксацією, рекреацією та зміною діяльності.

Адаптивна-компенсаторна функція пов'язана із отриманням задоволення соціально-психологічних потреб. Цей аспект є психологічно дуже важливим для емоційно - фізіологічного навантаження буденності.

Існують концепції свята, які виникали у XIX - XX ст. Трудова, міфологічна, концепція Д. Фразера, ігрова концепція Х. Кокса. За основу трудової концепції лягає праця або труд як основне свято. Тобто, зміна одного циклу на інший, таким чином люди підводять результати трудового періоду. При цьому в святі підпорядковується звичайне побутове життя людей.

Свято в цьому сенсі не просто художньо- естетичний захід, а він є нерозривним із самим життям. Прихильники міфологічної концепції дивилися на свято під іншим кутом. Вони трактували свято як духовне начало культури. Спиралися на думку, що свято має миротворчу позицію, яке самостійне від трудового процесу. Якщо послідовники міфологічної школи робили акцент на миротворчу та духовну культуру, то прибічники концепції запозичення підкреслювали на самому головному, тобто на естетично-культурних аспектах традиційного свята. Згідно теорії І. Хейзінга свято є священною грою. Через таку форму він дає зрозуміти, що суспільство все ж таки має витoki через сакральні явища. Хейзінга віддає перевагу первісним формам та культурам, які були пронизані грою. В цей час , на думку, вченого настає так зване піднесення свята , яке об'єднує всі структури архаїчної культури, проявляє себе, так як і в грі, і є самою грою. У молодіжних напрямках, Х. Кокс виявляє аспекти регенерації в західному світі духу фантазії та святковості. Спираючись на таке підґрунття , він будує концепцію наміром якої є залишити від спокуси неприємного та буденного у житті ,

позбавити від насильства , тому що свято – це явище, де люди повинні виражати свої почуття, які притупляються у буденному житті. Отже, не існує єдиної моделі свята. Але зацікавленість святом була ще в Античній Греції, архаїчні витоки довели до загального відома такі філософи як Платон і Аристотель. Платон вважав, що свято є вільним часом від роботи. Аристотель, який розглядав важливість свята в житті суспільства вважав, що свято є основою всіх основ людського буття.

1.2. Витоки свят періоду античності та Римської імперії

Свято та його історія сягає давніх часів, більше 20 століть. Свята виникли у Стародавній Греції. Греки дуже відповідально та серйозно ставилися до свят. Розробляли сценарні плани, історія свідчить, що елліни майстерно володіли мистецтвом режисури. Звісно, що ці свята та дійства несли релігійний характер. Поет Гомер описував у своєму творі "Іліада" хороводи, які спочатку мали духовний характер, а згодом хороводи стали невід'ємною частиною масових гулянь.

Греки стверджували, що свято було більш діяльним, аніж праця. Тому, саме елліни святкували це таким чином, проводивши змагання та ігри. Найбільш знаменитими іграми були Олімпійські ігри, які проводили у місті Олімп, до речі, місто було спеціально побудоване саме для цих ігор. Ігри проводилися раз на чотири роки. Слово "Олімпіада" означає певний відрізок часу між двома святкуванням Олімпійських ігор та був одиницею літочислення, а друге значення мало звичайний та зрозумілий для нас характер — це змагання.

Ігри присвячувалися верховному богу грецького пантеону — Зевсу. Перша гра була проведена у 776 році до нашої ери. Під час урочистостей, присвячені Олімпійським іграм, великими натовпами ходили пілігрими, вони співали пісні, присвячені богам або пісні, які мали веселий та жартівливий характер.

На Олімпійських іграх головним критерієм було проявити меткість, швидкість, силу та спритність. Людина, яка перемогла, отримувала вінок з оливи. Після перемоги у змаганнях часто спортсменам ставили монументи.

Цікавим фактом є те, що спортсмен, який перемагав, утримувався до кінця життя за кошти Еллади.

Ще одним із урочистих свят були Піфійські ігри в місті Делфи. За легендою ігри започаткував сам Аполон після того, як вбив Пітона. Перші дні ігор були присвячені на честь Аполона. Були жертвоприношення, бенкети та процесії. Обов'язковим було театралізоване дійство, в якому показували боротьбу бога з Пітоном. Після того, як пройшло відкриття ігор, починалися музичні конкурси. Грали на музичному інструменті, який називався цитра. Були також театральні, хорові та хореографічні змагання.

Після днів, присвячених мистецтву, розпочиналися атлетичні змагання. Найвідомішими свідченнями були біг на стадіоні (близько 178 метрів), подвійний етап, потім довгий біг із 24 стадіонів і гонка озброєнь, у якій бігуни, озброєні гоплітською панорамою, змагалися між собою; були також змагання зі стрибків у довжину, метання диска та списа, а також різноманітні змагання з боротьби, наприклад панкратіон.

Завершальні дні Піфійських ігор були відведені для кінних змагань. Змагання проходили у двох категоріях: двокінних (колісниць) і чотирьохкінних (колісниць). Ці змагання проходили на іподромі Евін у сусідньому місті Кірра, за кілька кілометрів від Делф. Однак у святилищі знаходиться знаменита статуя священної колісниці Делф, яка зараз зберігається в міському археологічному музеї.

Як ми вже зазначили, греки приділяли велику увагу богам, що на честь їх проводили масштабні урочистості та святкування. Ще одним із таких свят є Діонісії, яке проводилося до приходу Пісістрата в Афінах та було державним святом. Свято було не таким пишним, але кожен мав

своє завдання. Саме Пісістрат запровадив Великі Діонісії або їх ще називали міськими. Спеціально для цього збудували святилище, присвячене Діонісу. Після правління Пісістрата жителі Афін продовжували святкування на честь бога Діоніса, святкували як і Великі Діонісії так і малі або сільські.

Великі Діонісії святкувалися навесні, в місті все завмирало, був вихідний день. Греки з різних куточків прибували на святкування. На початку торжества з храму Діоніса виносили його статую і переносили її в театр, люди думали, що Діоніс на власні очі бачить всі святкування, які вони приготували для нього. Біля вівтаря Дванадцяти богів робили жертвоприношення. На честь бога театру співали, кожен мав підійти до статуї та заспівати пісню. Ці всі дієства називалися процесіями.

Уночі були гучні гуляння: переодягнена молодь у сатирів, вакханок та силен, танцювала під музику тимпанів та флейти. Були також хоріві змагання, хористи виконували дифірамби. Хор, який перемагав отримував нагороду, а саме - триніжок.

Театральні змагання — вони були найголовнішою частиною свята. Сюжети для трагедій, як правило, запозичувалися не з сьогодення та не з навколишнього життя, а з далекого минулого. При цьому міфічної давнини, тобто такого минулого, яке ніколи не було справжнім. «Завдання поета полягає не в тому, щоб сказати, що сталося насправді, а в тому, що могло б статися.» [1]. Після завершення театральної частини розпочиналася релігійна частина — жертвопринесення. На вівтарі перед статуєю Діоніса був обряд очищення. У жертву приносили молоденьких поросят. Їх кров'ю

кропили всіх присутніх у театрі, м'ясо розрізали на шматочки і воно котилося по рядах глядачів, які вони обов'язково мали проковтнути.

У Стародавньому Римі свята кардинально змінилися. Якщо раніше свята мали календарне чи сільськогосподарське значення і люди просили підтримки у надприродних сил, то тепер це були офіційні свята та дійства імператора. Вони були головною рушійною силою і культурою Римської імперії. Люди, які не були рабами, могли брати участь у святах, продавати товар на ярмарках і заробляти собі на життя. Однак, завдяки їм звичайні римляни могли відвідувати фестивалі стільки, скільки хотіли.

Свята зменшують соціальну аморальність і омолоджують населення. Нудьга приховує бунт. Імператори не дозволяли пересічним громадянам відкривати рота від голоду чи від нудьги. Видовище, яке стало найважливішою розвагою для народу в його житті без роботи, слугувало ефективним інструментом самодержавства. Для римлян фестивалі були пов'язані з сільськогосподарським циклом і вшановували богів родючості та землеробства в римській міфології. Цереалії вшановували Цереру, аналог грецької Деметри; Віналії— свято вина; а свято врожаю – святом збору врожаю, Сатурналії – посівне свято, Термалії — свято межових каменів, Луперкалії — свято пастухів. Ці свята досі святкуються селянським населенням, як і свята перших мешканців Риму

Римляни святкували Новий рік і приїзд консулів. Влаштували урочистості та обмінювалися подарунками. Спочатку Римська імперія святкувала Новий рік 1 березня, а пізніше — 1 січня.

Луперкалії святкуються 15 лютого. Це свято пастухів і Луперка, бога, який захищає стадо від вовків. У цей день молодь збирається і влаштовує перегони. Багато людей приходять подивитися на перегони. Коли молоді люди біжать крізь натовп, вони б'ють глядачів ременями з козячої шкіри. У Стародавньому Римі вважалося, що таке побиття збільшить кількість дітей в майбутньому.

У Римі був жіночий день. Жінки цього дня поклонялися богиням: Матер Матуте, Юнона. У цей день жінки отримують подарунки від чоловіків. Подарунки можуть отримувати також рабині. Для рабів це був день відпочинку. Вони повинні йти до храму Вести, яка за повір'ям захищає дім від нещастя.

Римляни не забували про душі померлих. Свято мертвих називалося Лемурії і відзначалося 9, 11 і 13 травня. У ці дні душі померлих блукали світом, нагадуючи привидів або вампірів, цих духів називали біснуватими або лемурами. У цей день чоловік повинен був обійти свій будинок і відігнати злих духів. Потім він повинен був вимити руки чистою джерельною водою, покласти в рот чорну квасолю, і не озираючись, кинути її в будинок.

Нептуналії — свято, яке влаштовували на честь повелителя морів і океанів Нептуна. Це свято відбувалося 23 липня. Було це свято народним, яке було в селянському календарі.

Існувало свято, яке називалося **Вакханалія**. На цьому святі була повна анархія, яка супроводжувалася вбивствами та насильством.

РОЗДІЛ 2

СВЯТО У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

2.1. Українські свята в язичництві та християнстві

Давні слов'яни поділяли річний цикл на такі періоди: зимній період, весінній, літній та осінній, ділили їх на три святкові блоки: весняні, літні та зимові. Перше, Свято весни на честь богині кохання, її називали Ладою, яка відроджувала померлу за зиму природу, робила землю родючою, відновлювала силу сонця і проводила літнє сонцестояння.

Для всіх давніх слов'ян новий рік починався 1 березня, відомого як Новоліття. Цей день знаменував початок святкувань, коли птахи поверталися з вирію і сповіщали про прихід весни. Святкування приходу весни має різні значення. Першочергово святкування починається із закликів Великої Лади — матері Сонця. Потім слідує урочисті співи на честь Сонця, хороводи, що символізують зірки і місяць, співи на честь води, молитви про плодючість і дощ, заклики до лісу розквітнути і прохання до птахів радіти. Також грали в ігри, що символізували весну. Другочергово весняні свята мають сільськогосподарський характер. Інакше кажучи, сільськогосподарські роботи відображені в символічних образах. Це помітно в іграх, таких як посів проса, і в хороводах у лісі, де зображувалася оранка, посів ячменю, льону, маку та пшениці. Таким чином, все, що відтворювалося в сакральній церемонії, ніби освячувало хліборобську працю на полях. Третьою сутністю приходу весни мало родинне значення. Кохання між чоловічим богом світла і жіночою богинею води. Після цього свята язичники йшли на могили і руїни, де на стовпах встановлювали ємності з прахом померлих, носили їжу та питво, приносили жертви, щоб вшанувати

честь покійників. Жінки піснями та голосіннями згадували їхні чесноти. Пізніше влаштовують тризну — урочистий бенкет, на якому прохані та непрохані гості п'ють та їдять на честь померлих.

Слов'яни вірили, що після бенкету померлі вимагають ігор. Весняно свята несли в собі магічно-релігійний характер. Українці зберегли ці традиції та найяскравіше відображенні у святкуванні Великодня — це було найголовніше свято для наших предків. Традиція розписувати яйця та випікати ритуальний хліб — паску існує вже багато століть. Яйця символізують відновлення життєвого циклу. Частиною яєць годували корову, щоб добре молоко давала.

Весняне свято на честь Лади плавно переходило у літні свята і завершальним святом було Купала. Усі купальські обряди, що відбуваються із залученням двох явищ — води та вогню, значить це, що сили родючості води і світла, яке має принести гарний врожай. Водночас, цей тріумфальний мотив уже містив у собі тривогу. Найближчим часом очікувалася смерть сонячного героя, уособлення літнього сонця, яке дає живі сили, тобто «контратака» темних сил. Купальське вогнище має символ повернення сонця на зиму, а обпалене вогнем колесо, що котиться з пагорба, символізує сонце, яке ніби спускається з високої точки в день літнього сонцестояння до найнижчої точки. На Купала люди, які хворіли мали надію на зцілення. Для цього було потрібно спалити свою одягу та вмитися росою, перестрибнути через ватру і бути освяченим священним вогнем, таким чином позбавляючись від хвороб і забезпечуючи здоров'я. Свято Купала відзначалося яскравою магією. Зокрема, дівчата ворожили на коханого та в ніч на Купала плели вінки та пускали їх по воді.

Шлях від язичництва до християнства проклав Володимир Великий, який у 988 році охрестив Київську Русь. Найяскравішим святковим циклом в Україні був саме зимовий. Розпочинався цикл святом, яке святкують 4 грудня, а саме Введення в храм Пресвятої Богородиці. Вважалося, що цього дня земля починає відпочивати від польових робіт. Не можна було нічого робити на городах аж до Благовіщення.

7 грудня українці відзначають Катерини. дівчата зрізали вишневі гілки і вмочували їх у воду і ставили на вікна або у святому куту — покуті. Існує така думка, що якщо гілка розквітне до Різдва чи Нового року, то дівчина вийде заміж. Були вечорниці цього дня, був такий звичай, який називався «виклик долі». Дівчата збираються в одній хаті, варять пшоняну кашу з маком, загортають горщик у свіжі рушники та йдуть до воріт до того як увечері проспівас перший півень. Кожен по черзі піднімається на ворота та тримає горщик з вечерею і тричі вигукує: «Доле, доле, прийди і з'їж свою вечерю». У цей час вважалося, що якщо півень прокукурікав, то доля покликала, якщо ні — доля глуха і безголоса.

Багато передбачень на щасливий шлюб ворожили і на Андріїв день або день Андрія Первозванного. Дівчата підраховували паркани та жердини для плотів, робили воскові фігурки, випікали та куштували солоний хліб на ніч та мріяли про женихів. Гуртом вони ворожили на балабушках та маленьких коржах, які називали коржиками. Принісши власне борошно, кожен робить балабушку та обов'язково позначали, щоб відрізнялися. Випечене ставлять на прилавок і пускають до хати голодних котів та собак. Чию першу балабушку з'їсть кіт чи собака, — перша дівчина вийде заміж. Яку б випічку собака чи кіт не з'їв першими, дівчина не буде щасливою. Коли на вулиці стемніє, проводили

вечорниці, в яких беруть участь хлопці. Потім починаються різні розваги, найхарактернішою з яких була «калита». Це округлий корж, який мастили медом та обсипали маком, який підвішували до стелі на мотузці. З усіх обирають жартівника, який мав розвеселити того, хто хотів відкусити шматочок калити. Був ще вартовий, який тягнув за мотузку «ворота» догори та донизу. Якщо хтось засміється та не з'їсть калити, жартівник мав право вимазати обличчя сажею.

Візьмемо до уваги **Святий вечір та Різдво Христове**. На Святий вечір готували 12 пісних страв, цілий день нічого не їли і чекали поки зійде перша зоря. Після чого вся родина сідала за вечерю і куштувала першу страву, а саме — кутю. Цього вечора поминали всіх померлих. На Святий вечір в хату вносили Дідух, який символізує достаток сім'ї та добробут. Батько з сином входили до хати з дідухом і великим оберемком соломи, на порозі їх зустрічала хазяйка зі святим письмом та запаленою свічкою, дідух ставили в покуті, а соломою встеляли підлогу. Першим за стіл сідав господар, саме він набирав кутю в ложку та кидав до стелі, чим більше куті прилипне до стелі тим гарніший буде врожай. Ще одним ритуалом було «лякання дерев», чоловік виходив на подвір'я з жінкою або дітьми та починав лякати дерево, говорив такі слова : «Якщо не вродиш наступного року, то зрубаю», тоді співрозмовник відповідає : «Принесу добрий врожай, не рубай». Після вечері стіл не прибирали і залишали кутю для покійних близьких, щоб прийшли повечеряти.

У дохристиянській Римській імперії свято Сонця відзначалося 25 грудня або 6 січня. Християнство намагалося замінити це широко розповсюджене свято. Святкування Різдва вперше згадується в середині 4-го століття. Згідно з біблійною легендою Ісус народився у Вифлеємі, в

сім'ї Марії та Йосипа. Цар Ірод, боячись приходу Месі, наказав вбивати всіх новонароджених в Юдейському царстві, але сім'я Ісуса була врятована від цього.

За 40 днів до Різдва розпочинався піст, який називався Різдвяним, він був найдовшим постом. Коли ходили в гості, то обов'язково віталися “Христос народився!”, а інші відповідають “Славимо його!”. Цього дня вже можна було вживати м'ясо, тому стіл був багатим. Цього дня починали колядувати, співають про народження Ісуса Христа, господарям колядники зичать добробуту та здоров'я. Коли співи закінчувалися, то колядників господарі давали різні солодощі та гроші.

Традиційно в Україні діти та дорослі співають колядки на Різдво. Однак колядувати починають не в один і той самий час в усіх регіонах.

- На **Покутті** діти починають колядувати напередодні Різдва, тобто на Святий Вечір;
- На **Слобожанщині та на Гуцульщині** — у перший день Різдва та після церковної служби.
- На **Західному Поділлі** — з самого ранку другого дня від Різдва.
- Вважається, що **чим більше колядників відвідає оселю**, тим кращим буде для рік для родини.

«Маланка» або Щедрий вечір. Це українське народне та церковне свято, яке припадає на переддень “старого” Нового року або святого Василя Великого. Іншими словами, 13 січня — день Маланки, щедрий вечір та Василів вечір, а 14 січня — день Василя, святкування Нового року за місячним календарем. Це давнє народне дійство, яке несе в собі

магічну функцію та заклинання для відганяння злих духів, забезпечення врожаю та здоров'я людей.

Необхідно налякати людей, щоб злі духи не могли їх зробити лихо. Для цього одягали костюми, розстібають кожухи, розмальовують обличчя, роблять страхітливі маски і носять з собою дзвіночки, молотки і батоги. Жіноче ім'я Маланка уособлює не лише свято, а й конкретний народний образ, який бере активну участь у ритуалі у двох іпостасях: героїні новорічних пісень (колядок) та ритуальної маски. З часом ця традиція втратила свій первісний зміст і значення перетворилися на розвагу. Головні персонажі - неодружені хлопці, переодягнені в дівчат (маланки), і навпаки, дівчата та жінки, переодягнені в чоловіків (василі), а також діди та баби, цигани, циганки з дітьми, кози, коти, чорти та музиканти -інструменталісти з цепігами (лемешами).

Фантазія маланкарів надзвичайна, і вони роблять маланки з соломи, шкіри і навіть металу, одягають костюми та ходять від хати до хати, співаючи новорічних пісень.

На Василя люди ворожать, обов'язково мала бути щедра кутя, пекли солодощі у формі тварин. Вважається, що якщо рано вмитися в цей день, то будеш здоровим цілий рік.

Часто відбувалося весілля Меланки та Василя. Ім'я нареченого Меланка обирає не випадково, день його весілля припадає на день вшанування пам'яті Василя Кесарійського. Таким чином, весілля Меланки символізує сходина нового та старого року.

До ритуальних дійств належать танці, драматичні та ігрові епізоди, хоровий спів та обрядові дії, які колись мали магичне значення. Завершальною частиною зимового святкового циклу було Водохреща.

Вода на Водохреща вважається цілющою і символізує початок життя та очищення. Віруючі зберігають йорданську воду позаду образів, щоб захистити родину, коли трапиться лихо. Вода освячена на Водохреща залишається свіжою цілий рік. Віряни кажуть, що це пов'язано зі святістю води, в той час як скептики стверджують, що срібні хрести, занурені у воду, мають певний вплив. Наближаючись до ополонки, натовп зупинявся і ставав навколо неї. Під спів хору священник занурює хрест у воду. Освячену воду прихожани несуть з ополонки до задалегідь приготованої ємності. У минулому ті, хто приїжджав з кінями, також брали з собою відро води, щоб напоїти коней. Сміливці стрибають в ополонку, але не всі є прихильниками цього звичаю.

Коли священник занурив хрест у воду всі злі духи та демони були викинуті з річки та залишилися у людському світі, поки одна жінка не прийшла випрати свій одяг. Часто невипраний одяг падав разом із ними. Також на Водохреща до кожної оселі приходять колядники з побажаннями та щедрівками. За ці привітання господар будинку іноді дає гроші, які потрібні на церкву. Те, що він каже, щоб втілилося:” Для вас, для нас, для цієї щасливої сім'ї, для всього світу. Нехай води святого Йордану залишаються святими і повними радості всередині вас, як сьогодні рік за роком, рік за роком, до кінця вашого життя. Нехай буде це з божою поміччю!”

До речі, колективність була частиною свят, тому що згуртованість та колективність дуже пов'язана із суспільством. Раніше на свята не

виходили люди лише тоді, коли були тяжко хворими. Свято живе лише тоді, коли беруть участь в святкових діях. Свято живе лише тоді, коли беруть участь в святкових діях. Одним із факторів національних свят є те, що вони можуть мати соціальну ідею. Нові ідеї отримують легітимність через фестивалі. Свято — це своєрідне масове визнання нової ідеї. Учасники, які приходять на свято, ніби висловлюють прийняття ідеї актом участі, тобто розділяючи це свято.

Таким чином, свята як екзистенційний феномен генетично пов'язані з пошуком сенсу життя і досягненням сакрального. Зміна ставлення груп і суспільств до цих цінностей відображується в національних святах як спосіб реалізації людських ідеалів, що змушує їх еволюціонувати, занепадати або народжувати нові ідеали. Феномен свята складається в тому, що воно як одне із проявів культури являється сховищем національних та культурних традицій і може навіть представляти себе в єдності різних епох. Саме зв'язок традицій та свята підтримується стабільність самого свята, яке слугує джерелом нових проявів культури.

2.2. Комерціалізація свят

З плином часу люди надавали святам більше матеріального значення, тому створили конкурси, присвячені святам та фестивалі.

Яскравий приклад комерціалізації свят фестивалі на Херсонщині. Херсонщина завжди була різноманітним краєм, вона поєднує моря, ліси, степи, має історичні місця. Отже, не дивно, що саме наш край організовує та проводить багато фестивалів.

На Херсонщині кожного року проводиться міжнародний фестиваль «Мельпомена Таврії». Проводиться він на півдні України, а саме в невеликому, але мальовничому місті Херсоні. Заснований цей фестиваль у 1999 році. Мета фестивалю «Мельпомена Таврії» обмін набутого досвіду між театрами та колективами, ознайомлення глядача з різними театрами нашої країни та країн, як беруть участь. Фестиваль розпочинається карнавальною ходою та святковим концертом щодо відкриття фестивалю, потім протягом деякого часу відбувається перегляд вистав, а саме театральних прем'єр.

Експерти обирають кращого актора, кращу виставу, кращого режисера і т.д. Нагороджують переможців дипломами. На завершальну частину також влаштовують святковий концерт. Президентом фестивалю є директор Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Куліша – Олександр Книга. У 2021 році експертна рада відзначила кращими такі вистави :«Шинель» М. Гоголя. Київський національний академічний Молодий театр.» та ««Пейзаж» О. Бельського. Криворізький академічний міський театр музично-пластичних мистецтв «Академія руху». Херсонський академічний обласний театр ляльок організовує у місті Скадовськ

фестиваль для дітей «Кришталеві вітрила». Цей фестиваль запрошує міста – побратими для участі у фестивалі та перегляду вистав для найменших, експертна рада потім визначає переможця. Театр ляльок формує в дитині поведінку, естетичні смаки, впливає на розвиток творчих здібностей.

Також у Херсон проводився фестиваль сучасного мистецтва «Dream Гоголь Fest». Однією зі складових заходу стала театралізована вистава "...30 із 40...", проводилася вистава просто неба. Режисер Влад Троїцький розповів, що за основу було взято сюжет з Біблії про Мойсея. У Голій Пристані проводиться Міжнародний фестиваль народної творчості «Купальські зорі». Цей фестиваль має конкурси на найкращий обряд на Івана Купала, де також беруть участь театральні колективи.

Музика завжди була невід'ємною частиною українського народу. Тому Херсонщина не є винятком. В Херсонській області в селищі міського типу Нововоронцовка проходить щорічний фестиваль «Таврійські передзвони». Метою цього заходу є популяризація української народної та поп - музики. У 1992 році було засновано міжнародний фестиваль «Таврійські ігри», проводився він на півдні України, а саме в місті Каховка. Зазвичай тут проводяться конкурси краси, пивні та спортивні змагання та виступи представників різних країн. Це була насичена триденна програма. У ній взяли участь музичні колективи з України, ближнього та дальнього зарубіжжя. На денній сцені виступали молоді виконавці, а на вечірній-зірки української та зарубіжної естради. Учасниками фестивалю стали провідні українські та зарубіжні музиканти: Bad Boys Blue, ВВ, Брати Гадюкіни, Deep Purple, Green Grey, Потап та Настя Каменських, Скрябін, Руслана та Ірина Білик. За всю історію фестивалю, «Таврійські ігри» організували понад 800

різноманітних заходів: Дні міста, національні свята, професійні свята, корпоративні та приватні акції, промо-акції.

На морському узбережжі, а саме в міст Скадовськ проводиться Міжнародний благодійний дитячий фестиваль «Чорноморські ігри». Фестиваль проводиться в Скадовську Херсонської області з 1998 року; за останні 15 років у конкурсній програмі фестивалю взяли участь понад 26 000 дітей. Метою фестивалю є пошук, виявлення та розвиток талановитих українських дітей, незалежно від їхньої національності та соціального статусу. Фестиваль сприяє розвитку творчих здібностей та організовує різноманітні захоплюючі заходи для дітей, які мають освітній та розважальний характер. Серед заходів — вокальні, танцювальні конкурси, конкурси пісочної скульптури, конкурси дитячого живопису, графіті та дитячі дискотеки. Самі діти називають фестиваль “казкою Чорноморського узбережжя”.

У Херсоні щорічно проводиться рок-фестиваль. Цей фестиваль створений для того, щоб об’єднати зусилля композиторів, музикантів та медіа, а також об’єднати зусилля влади та суспільства, щоб відкрити та підтримати молодих музикантів сучасного року, а також сприяти розвитку та зміцненню дружніх відносин між молодими людьми з різних країн. Мета фестивалю — популяризація здорового способу життя. Організаторами фестивалю є Херсонська обласна державна адміністрація та Херсонська міська рада. Громадське об’єднання “За майбутнє Херсона”. Херсонщина вкотре зарекомендувала себе як “Берегиня народних талантів”.

Також комерціалізацією можна назвати усі сучасні приготування до свят. Люди масово скуповують ялинки, зараз дуже популярною

тенденцією стали скандинавські гноми, які є у багатьох зараз. Під час масових святкувань на площах, торговці розгортають лавки з різноманітною святковою атрибутикою. Продають різні частування, роблять фотокартки на пам'ять, звісно, що за кошти. Поступово це переростає просто у торгівлю і люди забувають істинний сенс свята.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило нам досягти поставлених цілей та зробити певні висновки.

Свято є невід'ємною частиною суспільства та культури, воно має свою історію, розвиток. Це динамічна структура, розвиток якої протікає в загальному історико-культурного середовищі, що визначає характер і все різноманіття типів свята. В святах реалізуються багатозначні смислові зв'язки. Феномен свята полягає у тому, що він як один із проявів культури є сховищем різноманітних культурних традицій. і може представляти в єдності безліч різних епох. Визначили, що у свята є багато функцій: *регулятивна, інтегративна, транслуюча, соціалізуюча, комунікативна, освітньо-виховна, культурна, охоронна, культууроформуюча, ігрова, організаційно-дозвіллева, адапативно-компенсаторна* функції. У свята є концепції, якими підпорядковуються вчені: *трудова, міфологічна*. Визначали, що найчастіше святковість була пов'язана із землеробськими роботами та культом природи. Трансформація свята пройшла довгий к етап в різних народах світу. А саме, Стародавній Греції та Римі починала своє існування спадщина свят. З точки зору культури та релігії свято мало дуже велике значення. Визначали, що свята все ж таки національно-культурний аспект, тому що у різних народах свої свята, але між собою вони несуть одні функції.

З розвитком людства, змінювався і розвиток свят. Одним з таких була комерціалізація святкової культури, що дало людям не тільки

духовно збагачувати традиції, але й заробляти на святах, організовуючи фестивалі, масові гуляння і т.д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель «Поетика» Видавництво «Мистецтво», Київ, Свердлова, 19.
2. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу. На матеріалах святково-обрядової культури українців. — К.,2000.—С. 25.;
3. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис у 2-х томах. — Київ: Оберіг 1991;
4. Гриценко В. Людина і культура: Навч. Посібник. — К.: Либідь, 2001.
5. Дем'ян Г. Українська фольклористика в Галичині кінця XVIII —початку XIX ст. / НАН України. Ін-т народознавства. Відділ фольклористики; Відп. наук. ред. В. Сокіл. — Львів, 2004.
6. «Звичаї нашого народу». Етнографічний нарис. Різдвяні свята (скорочений текст);
7. Курочкін О. Українські новорічні обряди: "Коза" і "Маланка" (З історії народних масок).—Спішне, 1995.;
8. Українське народознавство: Навч. посібник / За У 45 ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. —Львів: Фенікс 1994. —608 с. ІЗВИ 5-87332-037-3.
9. Килимник С. Український рік у народних звичаях /С. Килимник. — Вінніпег–Торонто, 1964. —Т. 1. —С. 64.;
10. Лисюк Н. А. Сутність міфу та його функції: Матеріали до курсу “Міфологія у світлі міждисциплінарних підходів”. / Київ. Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. —К., 2003.
11. Соколовська К. М. Культурно-побутові ознаки сучасних українців // Персонал. — 2000. — № 3/4. — С. 124–134.
12. Історія української культури: європейський контекст. Вербицька П.В., Хома І.Я.
13. Історія світової культури: навч.посібник / керівник авт. колект.

14. Л.Т.Левчук. – К.: Центр учбової літератури, 2010.
15. Етнографія України. – Львів, 1994.
16. https://www.wiki.uk-ua.nina.az/%D0%A1%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%B0_%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%A0%D0%B8%D0%BC%D1%83.html
17. <http://mapme.club/poradi/16609-svyatkuvannya-trivayut-pivroku-yak-vidznachali-svyata-u-starodavnomu-rimi.html>
18. https://uareferat.com/%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D1%96_%D1%81%D0%B2%D1%8F%D1%82%D0%B0_%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97_%D0%93%D1%80%D0%B5%D1%86%D1%96%D1%97
19. https://pidru4niki.com/79242/kulturologiya/osoblivosti_gretskoyi_religiyi_zagalnonarodni_svyata
20. <http://bug.org.ua/news/sviato-malanky-ta-vasylia-istoriia-tradytsii-i-zaborony-v-tsey-den-505955/>
21. https://vue.gov.ua/%D0%A0%D1%96%D0%B7%D0%B4%D0%B2%D0%BE_%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5